

NACIONALNO RAČUNOVODSTVO

Mjerenje proizvodnje i dohotka

Kolegij: Makroekonomija – seminarski dio
Asistent: Željko Bogdan

Mjerenje proizvodnje i dohotka

- Svrha predavanja:
 1. objašnjavanje slijedećih makroekonomskih veličina:
 - Bruto domaći proizvod (BDP ili GDP)
 - Bruto nacionalni proizvod (BNP ili GNP)
 - Nacionalni dohodak (NI)
 - Osobni dohodak
 - Raspoloživi dohodak (Y_D)
 2. Dekomponiranje BDP-a sa proizvodne strane

1. Bruto domaći proizvod

Definicija BDP-a

- Bruto domaći proizvod (BDP ili GDP) je ukupna tržišna vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tijekom neke godine bez obzira na to tko posjeduje kapital i rad koji se koristi u proizvodnji ovih dobara
- Svojstva finalnih proizvoda:
 1. Trenutno proizvedena dobra
 2. Prodaju se na tržištu i vrednuju po tržišnim cijenama
 3. Ne smije biti preprodano u tekućem razdoblju

1. Bruto domaći proizvod

- Postoje tri metode za izračun BDP-a:
 1. Metoda finalne prodaje
 2. Metoda faktorskih dohodaka
 3. Metoda dodane vrijednosti
- **Metoda finalne prodaje** računa samo zadnju prodaju tijekom perioda
- **Metoda faktorskih dohodaka** pribraja cjelokupne faktorske dohotke

1. Bruto domaći proizvod

- **Metoda dodane vrijednosti** pribraja samo dodanu vrijednost
- **Dodana vrijednost** predstavlja vrijednost prodaje umanjenu za vrijednost intermedijarnih inputa upotrijebljenih za njihovu proizvodnju

Primjer

U ekonomiji se proizvodi samo kukuruz. Poljoprivrednik ga prodaje industriji za 100 kn koja ga prerađuje i prodaje industriji. Ostale podatke moguće je naći u tablici. Na temelju njih izračunajte BDP na sva tri načina.

Primjer izračuna domaćeg proizvoda

	Poljoprivrednik	Industrija	trgovina	
1. Prodaja	100	150	170	
2. (za finalnu upotrebu)	0	0	170	
Manje:				
3. Korišteni materijali	0	100	150	
4. Nadnice	20	25	10	
5. renta	0	10	5	
6. Kamate	30	0	0	
Jednako				
7. Poslovni dohodak	50	15	5	
(Dohodak vlasnika)	50	0	5	
(Korporacijski profiti)	0	15	0	
GDP				UKUPNO
Faktorski dohoci	100	50	20	170
(4+5+6+7)				
Dodana vrijednost (1-3)	100	50	20	170
Finalna prodaja (2)	0	0	170	170

1. Bruto domaći proizvod

Koje transakcije idu, a koje ne idu u BDP?

■ Slijedi iz definicije finalnih proizvoda:

1. Trenutno proizvedena dobra: isključuju se:
 - Dobra koja nisu trenutno proizvedena
 - Transferi novca koji nisu zauzvrat povezani sa dobrima i uslugama
2. Prodaju se na tržištu: isključuju se:
 - Dokolica, zagađivanje, kisele kiše
3. Ne preprodaje se na tržištu: isključuju se:
 - Intermedijarna dobra (problem dvostrukog računanja)

1. Bruto domaći proizvod

Komponente izdataka

■ Osobna potrošnja – potrošnja kućanstava na:

- Trajna dobra
- Potrošna dobra
- Usluge

■ Privatne investicije – sastoje se od:

- investicija u zalihe – promjene u zalihi sirovina, dijelova i gotovih dobara koja drže firme
- fiksnih investicija – glavni tipovi:
 - Zgrade (nerezidencijalne investicije)
 - Oprema (nerezidencijalne investicije)
 - Novoizgrađene kuće i stanovi (rezidencijalne inv.)

1. Bruto domaći proizvod

Komponente izdataka

■ Država koja prikuplja poreze iz privatnog sektora i stvara dvije vrste izdataka:

1. Potrošnja vlade na dobra i usluge generira proizvodnju i dohodak
2. Transferi – oni od primatelja ne traže nikakvu uslugu za uzvrat

1. Bruto domaći proizvod

Komponente izdataka

■ Neto izvoz – razlika između izvoza i uvoza:

■ **Izvoz** – izdaci za dobra i usluge koja su proizvedena u domaćoj ekonomiji i prodana u drugim zemljama

■ **Uvoz** - izdaci domaćih rezidenata za dobra i usluge koja su proizvedena u inozemstvu

Rezident - fizička ili pravna osoba sa stalnim boravkom u nekoj zemlji, bez obzira na državljanstvo.

Nerezident - svaka pravna ili fizička osoba koja stalno boravi u inozemstvu, čak ako je i hrvatski državljanin

1. Bruto domaći proizvod

■ Prema **proizvodnoj strani** BDP je jednak zbroju:

1. Osobne potrošnje (C)
2. Privatnih investicija (I)
3. Potrošnji vlade na finalna dobra i usluge (G)
4. Neto-izvoza (NX)

$$Y = C + I + G + NX$$

Tabela 1. Sažetak tipova potrošnje

Vrsta izdatka	Du li je uključen u GDP?	Primjeri
A. FINALNA DOBRA I USLUGE (GDP)	Da	
1. Potrošnja	Da	
a. Trajna dobra	Da	Automobili, televizori
b. Potrošna dobra	Da	Hrana, odjeća, obuća
c. Usluge	Da	Frizura, izleti avionom
2. Privatne investicije (I)	Da	
a. Promjene u zalihama poduzeća	Da	Sirovine, neprodana dobra
b. trajna oprema proizvođača	Da	Komputeri, traktori
c. Zgrade	Da	
i. nerezidencijalne	Da	Tvornice, uredske zgrade, trgovački centri
ii. rezidencijalne (stambene)	Da	Kuće, stanovi
3. Državna kupnja dobara i usluga (G)		
a. Potrošnja	Da	Vatrogastvo, policijski službenici, gradski parkovi,
b. Investicije	Da	Čistači ulica Aerodromi, studentski domovi, bolnice
4. Neto izvoz (izvoz minus uvoz)	Da	Izvoz: traktori, kompjuteri Uvoz: kava, banana, vino

Tabela 1 - nastavak

B. PLACANJA DRŽAVE NA KAMATE I TRANSFERE	Ne	Socijalno osiguranje, blagotvorje, naknade za nezaposlene
C. PRIVATNA INTERMEDIJARNA DOBRA	Ne	Plemenita, željezna rudača
D. PRIVATNA POTROŠNJA POSTOJEĆE IMOVINE	Ne	Kupnja polovne kuće, polovnog automobila
E. NETRŽIŠNE AKTIVNOSTI	Ne	
1. Vrijednost dokalice	Ne	Gledanje televizije, igranje tenisa
2. Usluge od postojeće trajne robe		
a. Domaćinstvo	Da	Procijenjena vrijednost usluga domaćinstva uključena gore na liniju A.1.c
b. Ostala trajna roba	Ne	Vrijednost korištenja automobila, stroja za pranje posuđa
3. Troškovi zagađenja	Ne	Troškovi smoga, zagađivanja vode
4. Ilegalne aktivnosti	Ne	Zarada od droge, nezakonito kladjenje

2. Bruto nacionalni proizvod

- Bruto domaći proizvod (BDP ili GDP) je ukupna tržišna vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tijekom neke godine bez obzira na to tko posjeduje kapital i rad koji se koristi u proizvodnji ovih dobara
- Bruto nacionalni proizvod BNP ili GNP je ukupna tržišna vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tijekom neke godine koje proizvode domaći faktori bez obzira nalaze li se "doma" ili u inozemstvu

2. Bruto nacionalni proizvod

- Neto faktorski dohodak - razlika između dohotka što ga naši faktori ostvaruju u inozemstvu i dohotka što ga kod nas ostvaruju strani faktori
- Veza između GNP i GDP-a dana je sa:

$$GNP = GDP + Y^f$$
gdje je Y^f *neto faktorski dohodak*.

3. Od neto domaćeg proizvoda do nacionalnog dohotka

- Neto nacionalni proizvod. (*NDP*) – dio GNP –a koji preostaje nakon amortizacije
- Nacionalni dohodak. (*NI*) – NNP umanjen za indirektne poreze
Indirektni porezi – porezi koji se plaćaju na robe i usluge (porezi na promet, porezi na imovinu, trošarine)
- Nacionalni dohodak se dijeli na pet komponenti:
 1. Naknade zaposlenima (nadnice i beneficije koje zarađuju radnici) (71%)

3. Od neto domaćeg proizvoda do nacionalnog dohotka

2. Vlasnički dohodak (8%) – dohodak nekorporacija (male firme, mala partnerstva)
3. Najamnine (2%) – dohodak što ga primaju zemljoposjednici, uključujući uračunatu rentu, koju kućevlasnici plaćaju njima, manje troškovi poput deprecijacije
4. Korporacijski profiti (12%) – Dohodak korporacija nakon plaćanja njihovim radnicima i vjerovnicima
5. Neto kamate (7%) – Kamata koju domaće firme plaćaju minus kamata koju primaju plus kamata koju zarađuju od stranaca – koju plaćaju inozemstvu

T. 2: GDP, NDP i nacionalni dohodak u milijardama n.j.

Bruto nacionalni proizvod		7,576.1
Manje amortizacija	845.5	
Jednako		
Neto nacionalni proizvod		6,730
Plus		
Neto primanje faktorskog dohotka iz inozemstva	-8.9	
Manje		
Indirektni porezi	617.9	
Transferi poduzeća	32.2	
Viškovi državnih firmi	-17.5	
Statističke greške	-75.1	
Jednako		
Nacionalni dohodak		6,164.2
Nadnice i plaće	4,448.5	
Vlasnički dohodak	527.3	
Rente	115.0	
Korporacijski profit	670.2	
Kamate	403.3	

4. Od nacionalnog dohotka do osobnog dohotka

- **Osobni dohodak** predstavlja direktna primanja kućanstava
- Nacionalni dohodak
 - Zadržana dobit
 - + Transferi vlade domaćinstvima
 - + kamate na državni dug
 - + Transferi poduzeća kućanstvima
 - = Osobni dohodak
- **Raspoloživi (osobni) dohodak** – osobni dohodak nakon oporezivanja

Tabela 3 Od nacionalnog dohotka do osobnog dohotka

Nacionalni dohodak		6,164.2
manje		
Zadržana dobit (zarada)	439.6	
Plus		
Neto transferi države	367.0	
Kamate koje nisu u GNP	334.9	
Transferi poduzeća	23.0	
Jednako		
Osobni dohodak		6,449.5
Manje		
Individualni porezi na dohodak	863.8	
Jednako		
Raspoloživi osobni dohodak		5,585.7

ZADACI

1. Ako je BNP veći od BDP-a, sigurno znamo da:

- a) Postoji proračunski deficit
- b) Postoji trgovinski deficit
- c) Neto faktorske zarade su pozitivne
- d) Neto faktorske zarade su negativne

ZADACI

2. NNP je jednak:

- a) BDP – potrošnja fiksnog kapitala
- b) BNP – potrošnja fiksnog kapitala
- c) raspoloživi osobni dohodak + neto kamata
- d) osobni dohodak + neto kamata

ZADACI

3. Što od navedenog NIJE komponenta nacionalnog dohotka:

- a) nadnice i plaće
- b) korporativni profiti
- c) renta
- d) indirektni porezi

ZADACI

4. Što od navedenog NIJE komponenta potrošnje:

- a) nove kuće i stanovi koje kupuju potrošači
- b) trajna dobra
- c) stambene usluge
- d) obrazovne usluge

ZADACI

5. Koje od navedenih aktivnosti NE ulaze u službeno mjerenje BDP-a:

- a) kupnja novih kuća i stanova
- b) kupnja novih strojeva od strane poduzeća
- c) kupnja nove opreme od strane poduzeća
- d) nadnice i plaće državnih službenika
- e) kupnja na razini države i lokalne uprave
- f) kupnja intermedijarnih dobara

ZADACI

6. Promjene zaliha su pozitivne kada:

- a) proizvodnja > prodaja
- b) proizvodnja < prodaja
- c) proizvodnja = prodaja
- d) postoji trgovinski deficit

ZADACI

7. Što od navedenog NIJE komponenta investicija:

- a) obrazovne usluge
- b) kupnja nove opreme od strane poduzeća
- c) kupnja nove tvornice od strane poduzeća
- d) kupnja nove kuće ili stana

ZADACI

8. Ako je izvoz veći od uvoza, sigurno znamo da:

- a) $GNP > GDP$
- b) $GDP > GNP$
- c) postoji deficit proračuna
- d) postoji trgovinski suficit
